

# Urban95: steden ontwikkelen voor de allerjongsten

---

**Patrin Watanatada**  
*Knowledge for Policy*  
Director, Bernard van Leer  
Foundation, Den Haag<sup>1</sup>

**Steden kunnen fantastische plekken zijn om groot te worden, maar kunnen ook allerlei uitdagingen stellen aan het gezond opgroeien van kinderen. Urban95 is een initiatief van de Bernard van Leer Foundation dat duurzame verandering teweeg wil brengen in het stadsbeeld en in de kansen die vormend zijn voor de cruciale eerste vijf levensjaren van een kind. Urban95 werkt samen met burgemeesters, planologen, ontwerpers en bestuurders en vraagt hen: “Als je de stad zou kunnen ervaren vanaf een hoogte van 95 cm – de hoogte van een driejarig kind – wat zou je dan anders doen?”**

De belangrijkste kenmerken van Urban95 zijn:

- **focus op de jongste kinderen (van ongebooren kind tot vijf jaar) en hun verzorgers**, een groep die vaak onderbelicht wordt, ook in beleid gericht op kindvriendelijke en leefbare steden;
- **werken op stedelijke schaal** door middel van gemeentelijke planningsmethoden, datagestuurd management en politiek zichtbare investeringsgebieden;
- **aandacht voor de gebouwde omgeving** door in te zoomen op de openbare ruimte en mobiliteit, twee gebieden waar de gevolgen voor de ontwikkeling van kinderen groot zijn maar minder goed begrepen worden dan op andere gebieden, zoals toegang tot voorzieningen voor jonge kinderen, sanitaire voorzieningen, gezondheidszorg of huisvesting.

Binnen Urban95 bedenken en ontwikkelen we, samen met steden en ondernemers in steden, ideeën om de manier te veranderen waarop gezinnen met jonge kinderen wonen, spelen, elkaar ontmoeten en door steden reizen en bewegen. We werken samen met mediapartners en ‘influencers’ om beslissers in steden bewuster te maken van wat baby’s, peuters en verzorgers in steden nodig hebben. Daarnaast ontwikkelen we, in samenwerking met stedenbouwkundige ontwerp- en planningsbureaus, trainingen en instrumenten voor beleidsmakers en professionals.

Urban95 draait om samenwerkingsverbanden met steden die veelbelovende praktijken vanuit pilots willen opschalen. Tel Aviv (Israël) was een van de eerste steden waarmee werd samengewerkt.

## De stad ervaren vanaf een hoogte van 95 cm

Urban95 streeft naar verbetering van twee aspecten die belangrijk zijn voor de ontwikkeling van jonge kinderen: de kwaliteit en frequentie van contacten

<sup>1</sup> Dit artikel is tot stand gekomen door gesprekken met collega’s binnen de Bernard van Leer Foundation, met name Yigit Aksakoğlu, Daniella Ben-Attar, Esther Goh, Darell Hammond, Ardan Kockelkoren, Joan Lombardi, Rachel Machefsky, Rushda Majeed, Leontien Peeters, Cecilia Vaca Jones, Julien Vincelot, Leonardo Yáñez, en, niet te vergeten, Michael Feigelson, die de naam Urban95 bedacht heeft.

'In het Urban95 programma werken we samen met stadsbesturen en stedelijke ondernemers om vernieuwende ideeën over de wijze waarop gezinnen met jonge kinderen leven, spelen, met elkaar omgaan en zich door steden bewegen, te identificeren en op te schalen.'

tussen jonge kinderen en hun verzorgers en het welzijn van die verzorgers. Dit doen we door het bieden van voorzieningen voor jonge kinderen en het ontwikkelen van de openbare ruimte, vervoer, planologie, landgebruik en gegevensbeheer in steden.

Als wij met stedenbouwkundige ontwerpers en planologen praten – die in concrete, ruimtelijke termen denken – dan benadrukken wij dat baby's en peuters die in steden wonen, om gezond te kunnen opgroeien:

- veelvuldig, liefdevol en responsief contact nodig hebben met liefdevolle volwassenen, en een veilige, stimulerende fysieke omgeving die ze kunnen verkennen;
- de wereld op een veel kleinere schaal waarnemen, zich niet autonoom kunnen verplaatsen en veel kortere afstanden afleggen dan de doorsnee stadsbewoner;
- bijzonder kwetsbaar zijn voor luchtvervuiling en geluidsoverlast;
- geregeld moeten reizen naar voorzieningen voor jonge kinderen zoals consultatiebureaus en kinderopvangcentra;
- altijd bij hun verzorgers zijn.

Dat betekent dat je toegankelijke wijken nodig hebt, die voorzien in de basisbehoeften van jonge gezinnen, openbare ruimtes in de buurt die alle generaties aantrekken en waar jonge kinderen de omgeving veilig kunnen verkennen en betrouwbaar vervoer waarmee gezinnen met kinderen op een gemakkelijke, betaalbare en prettige naar hun bestemming kunnen reizen.

Ons systeem van partnersteden en de Urban95 Challenge, ons beursprogramma voor kleinschalige innovatieprojecten, genereren op zowel pilot- als stedelijk niveau een groot aantal veelbelovende ideeën. Hieronder staan een paar voorbeelden. We verwachten er nog veel meer naarmate onze partners hun werk voortzetten.

### Ouderschap

- *Campagneboodschappen over ouderschap in steden.* Overal in São Paulo worden op digitale reclameborden boodschappen weergegeven die geïnspireerd zijn op het Boston Basics initiatief en waarmee ouders worden aangemoedigd om met hun jonge kinderen te praten, te zingen en te spelen.
- *Verzorgers in contact brengen met gemeentelijke voorzieningen voor gezinnen.* Tel Aviv is gestart met Digitaf, oftewel 'digital for toddlers' (digitaal voor peuters), een online platform dat ouders in contact brengt met de gezondheidszorg, kinderopvang, openbare evenementen voor gezinnen, kortingen van lokale winkels en tips over ouderschap.

### Openbare ruimte

- *Een sensorisch park voor kinderen met specifieke behoeften* In Bhubaneswar (India) is de gemeente bezig met het bouwen van een sensorisch park met speciale ruimtes en voorzieningen voor kinderen met

<sup>2</sup> Meer informatie over de grondbeginselen en hoe deze in Boston en andere steden zijn toegepast, is beschikbaar via <http://boston.thebasics.org/>.

visuele of andere beperkingen.

- *Gezinnen mobiliseren om toezicht te houden op en op te komen voor de kwaliteit van de lucht.* In Turijn (Italië) houdt *Che Aria Respiro* samen met kinderen en verzorgers de kwaliteit van de lucht in de gaten, testen

### **Mobiliteit**

- *Routekaarten voor een betere verkeersveiligheid.* In Mexico City heeft *Liga Peatonal* bestaande gegevens over verkeersongevallen in kaart gebracht om gevaarlijke kruisingen in de buurt van scholen en kinderopvangvoorzieningen te lokaliseren. De kaarten kregen grote aandacht van het publiek en worden gebruikt om de besluitvorming inzake de verbetering van de verkeersveiligheid nabij scholen te beïnvloeden.

### **Datagestuurd management**

- *Interventies op wijkniveau aanschouwelijk maken.* De *Children's Priority Zone*, in Bogotá (Colombia) en Recife (Brazilië), is een experimenteel concept voor het meten en inzichtelijk maken van verbeteringen van de openbare ruimte en mobiliteit voor jonge kinderen binnen een afgebakend gebied rondom een ankerpunt, zoals een kinderopvang- of buurtcentrum.
- *Ongelijkheden in de openbare ruimte en voorzieningen voor gezinnen in de stad in kaart brengen.* Voor het initiatief Istanbul95 hebben de Kadir Has University en TESEV een 'sociale atlas' gemaakt, waarin vastgoedwaarden zijn gebruikt als aanvullende indicator voor armoede.
- *Een stedelijke Chief Child Development Officer.* De burgemeester van Tirana (Albanië), Erion Veliaj, heeft een nieuwe functionaris aangesteld die de impact van bestaand stadsbeleid en bestaande stadsprogramma's op jonge kinderen moet beoordelen en aanbevelingen moet doen.

“Ons systeem van partnersteden en de Urban95 Challenge, ons beursprogramma voor kleinschalige innovatieprojecten, genereren zowel op pilot- als op stedelijk niveau een groot aantal veelbelovende ideeën.”

### **Geleerde lessen**

Tot nu toe hebben we al veel geleerd. Het is belangrijk om te praten over de specifieke behoeften van jonge kinderen en verzorgers. In het begin waren we bang dat burgemeesters dachten dat er alleen maar een extra taak aan hun takenlijst zou worden toegevoegd, waardoor we besloten hebben te focussen op hoe Urban95-initiatieven de hele stad ten goede komen – het verbreden van trottoirs en het aanbrengen van aflopende stoepranden is bijvoorbeeld niet alleen handig voor volwassenen die achter een wandelwagen lopen, maar ook voor volwassenen in een rolstoel. Maar we hoorden al snel van burgemeesters dat er brede politieke steun is voor initiatieven voor jonge kinderen, en een beter inzicht in wat jonge kinderen nodig hebben, geeft het gevoel zinvol bezig te zijn.

We hebben geleerd dat stedelijke instanties – planologie, gezondheidszorg, onderwijs, welzijn, parken en recreatie en vervoer – doeltreffend moeten samenwerken om te voldoen aan de behoeften van kinderen, en dat vereist een mandaat van bovenaf, gespecialiseerde professionals en uitwisseling van gegevens. Om politiek draagvlak te creëren, helpt het om initiatieven



△ Foto: Casa de la Infancia Foundation

voor te stellen die gunstig zijn voor alle gezinnen en niet alleen voor specifieke kwetsbare groepen. Dat voorkomt ook stigmatisering wanneer er gebruikgemaakt wordt van voorzieningen. De gemeenschap moet betrokken worden bij het verkrijgen van publieke steun en het stimuleren van het gebruik en onderhoud van de openbare ruimte.

Het helpt om 'klein te denken': goedkope, snelle en tijdelijke projecten, zoals het aanbrengen van gekleurde patronen en lijnen op wegen om auto's langzamer te laten rijden, kunnen succes zichtbaar maken en draagvlak creëren.

Het helpt ook om 'anders te denken', bijvoorbeeld door mogelijkheden te zoeken om invloed uit te oefenen op bestaande begrotingen voordat je nieuwe financiering aanvraagt. Maar uiteindelijk moeten we toch 'groot denken' en moeten we ons richten op peutervriendelijke, zelfs autovrije wijken waar kinderen alles hebben wat ze nodig hebben om te kunnen overleven en gedijen. Een recente blog van Project for Public Spaces (2018) bevat een citaat van Lewis Mumford: 'Laten we die verdomde auto nu eens vergeten en steden bouwen voor geliefden en vrienden.' Daar willen wij alleen nog graag aan toevoegen: 'en baby's en hun ouders'.

#### **Meer informatie**

Meer informatie over ons Urban95-werk en partners vindt u op: [www.bernardvanleer.org/urban95](http://www.bernardvanleer.org/urban95). Voor lezers die meer willen weten over de

aanpak van deze zaken door verschillende organisaties en onderzoekers, volgen hier een paar suggesties van aanvullende informatiebronnen. Andere suggesties zijn welkom, met name uit andere delen van de wereld.

- *Urban95 Starter Kit* (Bernard van Leer Foundation, 2018);
- *Handbook on Child-Responsive Urban Planning* (UNICEF, verschijnt in 2018);
- *Space to Grow: Ten principles that support happy, healthy families in a playful, friendly city* (Gehl Institute, 2018);
- *Mix & Match: Tools to design urban play* (Krishnamurthy, Steenhuis and Reijnders, 2018);
- *Play Everywhere Playbook* (KaBOOM!, 2018);
- *Cities Alive: Designing for urban childhoods* (Arup, 2017);
- *Hope Starts Here: Detroit's Community Framework for Brighter Futures* (2017)
- *How Dashboards Can Help Cities Improve Early Childhood Development* (Open Data Institute, 2017);
- *Building Better Cities with Young Children & Families* (8 80 Cities, 2017);
- *Compendium of Best Practices of Child Friendly Cities* (India's National Institute of Urban Affairs, 2017);
- 'Can the neighbourhood built environment make a difference in children's development?' (Villanueva et al., 2015);
- *Global Street Design Guide* (National Association of City Transportation Officials (NACTO), 2015);
- *Small Children, Big Cities* (Bernard van Leer Foundation, 2014);
- *Placemaking and the Future of Cities* (Project for Public Spaces, 2012);
- *Healthy Environments, Early Childhood in Focus 8* (Bernard van Leer Foundation, 2012);
- Child in the City ([www.childinthecity.org](http://www.childinthecity.org)), een website die zich steeds meer ontwikkelt tot centraal punt voor nieuws over kindvriendelijke steden overal ter wereld;
- CityLab ([www.citylab.com](http://www.citylab.com)), een van 's werelds toonaangevende bronnen voor nieuws over stedelijke trends, beleid en innovatie, waarop een serie te zien is die in 2018 gefinancierd is door de Bernard van Leer Foundation.

Last but not least, voor een prachtig essay over stedenbouwkundige planning vanuit het perspectief van een peuter leest u 'Child-friendly cities: what my toddler taught me about city design' van Eric Feldman (2015).

## Verwijzingen

---

- 8 80 Cities. (2017). *Building Better Cities with Young Children & Families*. Toronto/Den Haag: 8 80 Cities/Bernard van Leer Foundation. Beschikbaar via: <https://www.880cities.org/wp-content/uploads/2017/11/BvLF-8-80-Cities-Report-Final.pdf> (geraadpleegd in april 2018).
- Arup. (2017). *Cities Alive: Designing for urban childhoods*. Londen: Arup. Beschikbaar via: <https://www.arup.com/publications/research/section/cities-alive-designing-for-urban-childhoods> (geraadpleegd in april 2018).
- Bernard van Leer Foundation. (2012). *Healthy Environments, Early Childhood in Focus 8*. Den Haag: Bernard van Leer Foundation. Beschikbaar via: [https://bernardvanleer.org/app/uploads/2015/12/ECIF8\\_Catalogue-Healthy-Environments.pdf](https://bernardvanleer.org/app/uploads/2015/12/ECIF8_Catalogue-Healthy-Environments.pdf) (geraadpleegd in april 2018).
- Bernard van Leer Foundation. (2014). *Small Children, Big Cities, Early Childhood Matters 123*. Den Haag: Bernard van Leer Foundation. Beschikbaar via: <https://bernardvanleer.org/app/uploads/2015/12/Small-children-big-cities.pdf> (geraadpleegd in april 2018).
- Feldman, E. (2015). Child-friendly cities: what my toddler taught me about city design. The Plan.Place Blog. Beschikbaar via: <http://planplaceblog.com/2015/01/20/child-friendly-cities/> (geraadpleegd in april 2018).
- Gehl Institute. (2018, in press). *Space to Grow: Ten principles that support happy, healthy families in a playful, friendly city*. New York: Gehl Institute.
- KaBOOM! (2018, online). *Play Everywhere Playbook*. Beschikbaar via: <https://kaboom.org/playbook> (geraadpleegd in april 2018).
- Murdoch Children's Research Institute. (2014). *The Evidence: What we know about place-based approaches to support children's wellbeing*. Melbourne: Centre for Community Child Health. Beschikbaar via: [https://www.rch.org.au/uploadedFiles/Main/Content/ccch/CCCH\\_Collaborate\\_for\\_Children\\_Report\\_The\\_Evidence\\_Nov2014.pdf](https://www.rch.org.au/uploadedFiles/Main/Content/ccch/CCCH_Collaborate_for_Children_Report_The_Evidence_Nov2014.pdf) (geraadpleegd in april 2018).
- National Association of City Transportation Officials. (2015). *Global Street Design Guide*. New York: NACTO.
- Project for Public Spaces. (2012). *Placemaking and the Future of Cities*. New York: PPS.
- Project for Public Spaces. (2018) What is Placemaking? – Public space is for lovers. Beschikbaar via: <https://www.pps.org/article/public-space-is-for-lovers> (geraadpleegd in april 2018).
- UNICEF. (2018, in press). *Handbook on Child-Responsive Urban Planning*. New York: UNICEF.
- Villanueva, K., Badland, H., Kvalsvig, A., O'Connor, M., Christian, H., Woolcock, G. e.a. (2015). Can the neighbourhood built environment make a difference in children's development? Building the research agenda to create evidence for place-based children's policy. *Academic Pediatrics* 16(1): 10–19.